

דקדוקי מילים וחלקם בעלי שינויי משמעות בפרשת ויצא ובהפטרות, ובראשון של וישלח

כח יא **מֵרֶאשִׁיתוֹ**: המ"ם בשוא והאל"ף חטופה, כן גם בפס' יח
 כח יד **כַּעֲפָר**: העמדה קלה בכ"ף למנוע הבלעת העי"ן החטופה
 כח טו **אֶעֱזָבָהּ**: הזי"ן בקמץ חטוף (קטן) והבי"ת בשוא נח. **אֵת אֲשֶׁר-דִּבַּרְתִּי לָךְ**: יש להקפיד על
 מיקום הטעמים ולהימנע מקריאה **אֵת אֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי לָךְ**
 כח טז **מִשְׁנֵתָהּ**: יש להקפיד על קריאת הדגש שבשי"ן, שלא יהא כאילו מדובר על לימוד
 משנה¹ **וַיֹּאמֶר**: בזקף גדול ולא ברביע
 כח כ **וַנִּתֶּן-לִי**: געיה בנו"ן
 כח כא **לְאֱלֹהִים**: האל"ף כלל אינה נשמעת
 כח כב **עֲשֹׂר אֲעֲשֶׂרְנוּ לָךְ**: טעם טפחא בתיבת **עֲשֹׂר**, אין לחוש לאותם ספרים אשר הטעימו
 בטעות **עֲשֹׂר אֲעֲשֶׂרְנוּ לָךְ**
 כט ג **וַיִּגְלָלוּ**: למ"ד ראשונה בשווא נע ולא בחטף
 כט ו **בָּאָה**: הטעם באל"ף מלרע, המטעים את הבי"ת משנה משמעות
 כט ט **בָּאָה**: הטעם בבי"ת מלעיל, המטעים את האל"ף משנה משמעות
 כט טו **הַכִּי-אֲתִי**: יש להבחין בין שתי המילים ע"י השמעת החי"ת בצורה רהוטה, וגם בהבחנה בין
 ה"א לאל"ף
 כט טז **וּלְלֶכֶן**: על אף הקושי, למ"ד ראשונה בשווא נח, בדומה בהמשך לא ד **וּלְלֶאָה**
 כט יח **וַיֹּאמֶר**: יש להעמיד קלות את קריאת היו"ד בסגול למנוע את הבלעת האל"ף החטופה
 שלאחריה, דבר דומה גם בהמשך הפס' **אֶעֱבֹדָךְ** ובמילה זו הבי"ת בקמץ חטוף והדלי"ת בשוא נח
 כט כא **הָבֵה**: הטעם בבי"ת מלרע²
 כט כז **עוֹד שְׁבַע-שָׁנִים אַחֲרוֹת**: טעם טפחא בתיבת **עוֹד** וכן הדבר בהמשך בפס' ל
 כט לב **בְּעֵנָי**: העי"ן בקמץ קטן, הננו"ן בשווא נח ואחריה יו"ד בחירק מלא, יש לקרוא: בְּעֵנֵי-
 ל א **מִתָּה אֲנֹכִי**: הטעם בתי"ו מלרע הקורא מלעיל משנה משמעות
 ל ג **וְתִלַּד**: הוא"ו בשווא נע (לא בפתח) ובמלרע, וא"ו חיבור ולשון עתיד
 ל טו **הַמָּעֹט**: המ"ם רפויה ללא דגש ובשוא נח³
 ל טז **יַעֲקֹב**: בטעם מונח (שופר הולך) ולא במרכא
 ל יח **יִשְׁשַׁכַּר** הקרי **יִשְׁכָּר**: השי"ן השניה כאילו אינה כתובה, הקורא יִשְׁשַׁכַּר משתבש
 ל כ **זָבַד טוֹב**: זי"ן בצירי ולא בסגול
 ל כא **יִלְדָה בֵּת**: הטעם נסוג ליו"ד (למ"ד בשווא נע) והבי"ת דגושה מדין אתי מרחיק
 ל כז **וַיְבָרְכֵנִי**: הרי"ש בשווא נע ולא בחטף
 ל כח **נִקְבָּה**: הננו"ן בקמץ חטוף (קטן) והקו"ף בשוא נח. הקורא בקמץ רחב ובשוא נע –

¹ וגם מי שאינו מורגל בהדגשת דגש חזק, לפחות יקפיד להניע את השווא! אפ"ר

² בשאר המקומות במקרא – מלעיל

³ אין געיא (מתג) בה"א, אבל גם המוסיפים געיא קוראים בשוא נח

ל ל וִיבְרָךְ: הטעם בבי"ת מלעיל

ל לב בַּפְּשָׁבִים: לשים לב לא לקרוא בכבשים, אין כאן שינוי משמעות אבל זו מילה אחרת

ל לד לוֹ יְהִי כְדִבְרָךְ: טעם טפחא בתיבת לוֹ

ל לז וִיקַח-לוֹ: געיה ביו"ד. מִקַּל לְבָנָה לַח וְלוֹז וְעֶרְמוֹן: יש להאיץ מעט את קריאת התיבה לַח להסמיכה לקודמתה ולהימנע משיבוש המשמעות

ל לח בַּשְּׁקָתוֹת: הקו"ף בשווא נע ולא בחטף

ל מ וַיֵּשֶׁת-לוֹ: וַיֵּשֶׁת מוקף ולא קדמא

ל מא לִיחֲמָנָה: החי"ת בשווא נח ולא בחטף והמ"ם בצירי

ל מב וּבַהֲעֵטִיף: הבי"ת בשווא נח ויש להעמיד קלות את קריאת הה"א למנוע הבלעת העי"ן החטופה

לא ז הַתֵּל בִּי: הטעם נסוג לה"ה מלעיל

לא יב עֲשֵׂה לָךְ: טעם נסוג אחור לעי"ן

לא טו נִכְרִיזוֹת: הר"ש בחירק חסר והי"ד אחריה בחולם מלא ודגש חזק

לא כד הַשְּׁמֶר: מלעיל

לא כט אָמַשׁ: במונח לגרמיה

לא לב גִּנְבָתָם: במלעיל

לא לט תִּבְקֶשְׁנָה: הקו"ף ללא דגש ובשווא נח. גִּנְבָתִי: הבי"ת בשווא נע

לא מב הִיָּה לִי: טעם נסוג אחור לה"א

לא מג רָאָה לִי-הוּא: תיבת לִי מוקפת ולא במונח

לא מו לִקְטוֹ: הקו"ף רפויה ובשווא נח⁵. וַיֵּאָכְלוּ שָׁם: טעם נסוג אחור ליו"ד

לא מז שְׁהִדוּתָא - האתנחתא בהברה "תא": "הטעמה מלרעית". כנראה בהשפעת המבטא המלעילי (הנפוץ בקרב יוצאי אשכנז) רבים רגילים להטעים מילים בארמית מלעיל, אף כשצריך להיות מלרע, כמו ברוב המילים שמסתיימות: "אֶ-א". אפ"ר⁶

קָרָא לוֹ: טעם נסוג אחור לקו"ף

לא מט יִצָּף: במלעיל

לא נב אֶם-אֲנִי: במלעיל

לא נג בַּפֶּחַד אָבִיו יִצְחָק: הטיפחא (טרחא) במילה בַּפֶּחַד, ולא במילה אָבִיו; וקריאה משובשת עלולה ח"ו להשתמע שיִצְחָק הוא "פֶּחַד אָבִיו" שבשמו נשבע יעקב... אפ"ר

הפטרה ויצא הושע יא ז – עד סוף הושע ויש מוסיפים פסוקים מספר יואל ב כו-כז האשכנזים מתחילים בהושע יב יג (ויש מוסיפים כנ"ל).

יא ח כָּצְבָאִים: האל"ף נחה ואינה נשמעת, קרא: כָּצְבוֹיִים. נִהְפָּךְ: הה"א בשווא נח והפ"א דגושה

יא ט בָּעִיר: הבי"ת בשווא ולא בקמץ

⁴ חשיבוש מתפרש כפועל בזמן עבר, ולא כציווי. ובמבטא שכל קמץ נהגה בתנועת ו (=מסורות אשכנז ותימן) – ההבחנה היא רק בהנחת השווא! אפ"ר

⁵ המדגיש עובר מציווי בנין קל לעבר נסתרים בנין פיעל

⁶ החערות שנוספו בחתימת 'אפ"ר' הן של אוריאל פרנק נר"ו.

יא י וַיִּחַרְדּוּ: הוא"ו בשווא ולא בפתח

יב ב עַם-אֲשׁוּר: אל"ף פתוחה ושי"ן דגושה, בשונה מלקמן יג ז. אפ"ר

יב ה וַיִּשָּׁר: הטעם ביו"ד מלעיל והשי"ן שמאלית

יב יב שָׁדִי: שי"ן שמאלית

יג א רִתֶּת: הרי"ש בשוא לא בסגול, והטעם בת"ו. וַיֹּאשֶׁם: האל"ף בשוא נח

יג ב יִשְׁקֹון: הטעם בקו"ף מלרע

יג ג יִסְעָר: העי"ן בצירי

יג ד וַאלֹהִים: האל"ף כלל אינה נשמעת

יג ו וַיִּרָם: הרי"ש בקמץ קטן

יג ז אֲשׁוּר: האל"ף בקמץ"ן והשי"ן רפויה⁷

יג ח וַאֲקָרַע: וא"ו החיבור ומנוקדת בשווא, בדומה לו גם בהמשך פס' טו וַיִּבֹּשׂ מְקוֹרוֹ וַיִּחַרְבַּ מַעֲיָנוֹ

יג יא אֶתֶן-לָךְ געיא באל"ף

יג יד קָטַבְדָּ: הקו"ף בקמץ רחב, הטי"ת בקמץ חטוף (קטן) הבית בשוא נח

יד א תָּאשֶׁם: האל"ף בשווא נח. בַּאֲלֹהֵיהֶּ: האל"ף כלל אינה נשמעת

יד ד וְלֹא-נֶאֱמַר עוֹד: טעם נסוג אחור לנו"ן

יד ו שָׁרְשׁוֹ: כולם בקמץ רחב

יד ט לְעַצְבִּים: הלמ"ד קמוצה. פְּרִיָּךְ: הפ"א סגולה

יואל כב כז אֲנִי וְאֲנִי: האל"ף במילה הראשונה בקמץ ומלעיל; במילה השנייה חטף פתח ומלרע

ראשון של וישלח:

ד ו צָאן וְעָבַד וְשָׁפְחָה: טעם טפחא בתיבת צָאן. וַאֲשַׁלְחָה: הו"ו קמוצה

ו לְאֲדָנִי: הא' נחה קרא: לְדָנִי

ח וַיִּצֹר: היו"ד בצירי

יא קִטְנִיתִי: הטעם בטי"ת הוא גרש (אזלא גרש) ולא רביע⁸

כח י שֶׁבַע: לשש, מ"ש. שֶׁבַע: ד, מ"ק"ד ונציה מנקד את השי"ן בפתח. כידוע בניקוד הבבלי פתח וסגול הן תנועה אחת וסימן אחד להם (כעין עי"ן מעל האות). עם זאת מחודש מאוד למצוא כאן ניקוד זה. ובנוסף לכך צפוי כאן קמץ בגלל האתנת, ולזה הניקוד הבבלי אינו מתנגד.

יש לציין שגם בכתר ארם צובה מנוקד בקמץ לפי עדות מאורות נתן

י באר שֶׁבַע קמץ כן

מנחת שי (ההערות הן של צבי בצר ז"ל): מְבַאֵר שֶׁבַע: ¹ במקרא גדולה השי"ן בפתח, וכתו' שם חד מן פתחי' דספ', עכ"ל. ובכל הספרי' בקמץ, וכן דינו מפני ההפסק. וכ"כ א"ת שֶׁבַע

⁷ לא להחליף עם אֲשׁוּר אל"ף פתוחה ושי"ן דגושה שחוא שם עם, וכאן הוא פועל בעתיד במשמע ראייה (כמו לעיל יב ב).

⁸ שונה מקורן והחולקים בעקבותיו. כבר אמרנו שחרביע אינו מנהג אשכנז חמערבי כי לא נהגו כך לפני היידנהיים

¹ במקרא גדולה: ד ומו"ק – ד על אתר.

חשי"ן בקמץ. >ובספר חתן דמים כתו' דשי"ן שבע בסגול, וחרבה על זה דברי', זאת כולם ישא רוח. <[שבע].

המסורה מכנה גם את הסגול 'פתח', ומשונה מאוד שמהדיר ונציה יעקב בן חיים לא שם לב לזה כאן. כאן ניקד לפי הבנתו המוטעית את המסורה שהיא עצמה מוטעית כאן, או שהעתיק מספר לקוי שטעה טעות זו.

ונברכו: שד. ונברכו: ל

כח יד החטף בלנינגרד מחדש. מצאנו בשורש ברך בפיעל ובהתפעל כאשר הרי"ש בשווא, יש נטייה בכתבי היד לנקדה בחטף פתח, אבל ניקוד זה הוא אחרי קמץ תשלום הדגש, אבל למה בבניין נפעל?

ויאמר: לשש. ויאמר: ד

כח טז הבה נבחן פסוק זה לפי שתי ההטעמות. הקטע בין הסגול לאתנח.

לפי כתבי היד: וייקץ יעקב משנתו⁵ אומר אכל יש יי במקום הזה ואנכי לא ידעתי:
לפי ונציה: וייקץ יעקב משנתו⁵ אומר אכל יש יי במקום הזה ואנכי לא ידעתי:
כתבי יד [אומר] [אכל יש יי] במקום הזה
ונציה [אומר אכל יש יי] במקום הזה

ויצק: לש, מ"ש. ויצק: ד, מ"ש?

כח יח היש דגש בצד"י? יש כלל מכונה 'פיי'צ בקעת גר'. פירוש הכלל הוא שבשורשים יצב יצג יצע יצק יצר יצת מתנהגים כחסרי פ"נ. למשל בשורש נצל בהפעיל אומרים הציל; בשורש יצב או יצג בהפעיל אומרים הציג או הציב. השאלה היא אם כלל זה נוהג גם בבנין קל. בשורש נפל אומרים בעתיד יפל דגש בעי"ן הפועל כלומר באות השנייה של השורש, האם גם בשורש יצק כן?
התשובה היא בספרים המדויקים שכאן מתנהג כנחי פ"י ולא 'פיץ בקעת גר'.

מנחת שי: ויצק: כת' א"ת, הצד"י רפה, וכן ראיתי בס"א כ"י, ובספרי' אחרי' בדגש כמנהגו.
כב >ועיין פ' וישלח סי' ל"ח על ויצק.¹⁰⁴ <[ויצק].

עם זאת יש לציין כי אצק מים על צמא ונזלים על יבשה אצק רוחי על זרעך וברכתך על צאצאך: (ישעיהו מד, ג) כאן נמצא דגש זה גם בבנין קל. ובבנין הפעל הוצק חן (תהלים מה, ג) ללא דגש.

וגללו: שש, מ"ש. וגללו: לד

כט ג ח ; מאורות נתן וגללו ח"פ כן

'מאורות נתן' עדות על נוסח כתר ארם צובה.

מנחת שי: >וגללו: חלמ"ד בשוא לבדו כמנהגנו. <[וגללו].

ברויאר לשיטתו למעט בחטפים בלא-גרוניות ניקד בשווא.

ויהי כשמע: לשש. כשמע: ד, מ"ש?

כט יג מודעת זאת שאותיות בגד-כפת בבואן בראש המלה אחרי הברה פתוחה בטעם מחבר (לרוב ההברה הפתוחה מסתיימת באחת מאותיות יהו"א) רפויות ללא דגש. התלישא הקטנה היא טעם מחבר ולא צפוי דגש כאן.
השווה למשל במדבר יט ב ויקחו אליהם פרה אדמה. משום מה בונציה דוגשה הכ"ף כאן.

¹ חתן דמים: על ויצא יעקב, [ח] ע"ב.

^{כב} ועיין פ' וישלח: מ"ש בר' לה יד (ויצק).

¹⁰⁴ נוסחו של גורצ'י כאן הוא בצד"י דגושה, אולם בבר' לה יד (ויצק) בחר נוסח בצד"י רפה.

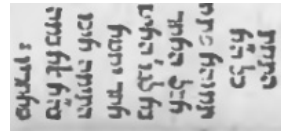
מנחת שי: **וַיְהִי כְשֶׁמַּעַ:** בס"ס [=ספרי ספרד] חכ"ף דגושה, ומתחלף כְּשֶׁמַּעַ. ועיין מ"ש [הערת בצר: מ"ש: מ"ש בר' יט יז ('ויהי כחוציאס'); שופ' ז טו ('ויהי כשמע')]. ב'פ' וירא על ויהי כחוציאס, ושופט"י ז', על וַיְהִי כְשֶׁמַּע גִּדְעוֹן.¹⁰⁵ [וַיְהִי כְשֶׁמַּע]. הלכה למעשה נוסח 'ס"ס' כאן אינו נכון.

כט יח אַעבֹדְךָ: לש, מ"ש. אַעבֹדְךָ: ד היש מקום לבטא מלה זו מלעיל?
מ"ש: **אַעבֹדְךָ:** אין בבית פשט.¹⁰⁸ [אַעבֹדְךָ].

כט כח את רחל בתו לו לאשה: לשש, מ"ש. לו: ד הדגש בונציה אינו מובן כל כך.
מנחת שי:⁹ <לו לאשה: לו רפה> [לו].

כט לה על-כן: לשד. על-כן: ש גם כאן אפשר לשייך את ההערה שהובאה לעיל על שגיאות טעמים בש.

ל ב הַתַּחַת: לש. הַתַּחַת: שד ונציה מנקד בפתח ולא בחטף פתח כנהוג **הַתַּחַת**

יש גם הערה בגליון בפתח, ומציין לשני מקומות שמנוקד בקמץ, כי הה"א היא בעצם הה"א הידיעה, ויש תימה בהמשך המקרא. **הָאֶחָד בָּא לְגֹר (בראשית יט, ט); הָאִישׁ אֶחָד יִחְטָא (במדבר טז, כב).** ניקוד זה מנוגד לכלל שה"א השאלה מנוקדת בחטף-פתח, וכשהיא באה לפני גרונית או שווה היא בפתח. כפי הנראה יש כאן אי-הקפדה על השימוש בחטף, והוא סומך על הקורא. הת"י שאחרי הה"א אינה דגושה.

ל ג אַמְתִּי: לשד. אַמְתִּי: ש שוב מקרה של ניקוד פתח במקום חטף-פתח בש.

ל ז בֶּן שְׁנֵי: לשש, מ"ש. בֶּן: ד לא מקובל טעם וגם מקף, אא"כ יש מקום לשני טעמים באותה מלה. המלה 'בן' כשלעצמה היא בצירי, וכשהיא מוקפת היא בסגול מלבד חריגים.

מנחת שי: **שפחת רחל בֶּן שְׁנֵי ליעקב:** הבי"ת בעירי בספרי מדוייקי ובלא מקף כמו בֶּן שְׁנֵי ליעקב שבסמוך. 'ובמקרא גדולה בעירי ובמקף, "וכתו' עליו כל בן מוקף פתח (פי' בסגול)

¹⁰⁵ בבר' יט יז קבע נורצי שחכ"ף רפה, ואילו בשופ' ז טו קבע שחכ"ף דגושה. ככלל, ב'כשמע' נורצי אימץ כנראה את הכלל שמצא ב'ספר דקדוק ישן', שאותו הביא בשופ' ז טו (כך למשל בר' לט יט; יחז' ו כ; י א; מלכים ב' ו ל). ולפי חכ"ף שאחרי י"ה"י דגושה, וחזק חרג מנוהגו במקומות שנוסח ב"א מורה על ריפוי (ראה למשל מלכים א' יג ד; א יד ו).

¹⁰⁸ ב"ד למשל סומנו ב'אעבדך' שני פשטין.
⁹ המנחת שי מביא כאן נוסחאות שאינן גורסות את המלה לו כלל.

^ט בֶּן שְׁנֵי ליעקב שבסמוך: לחלן פס' יב.
^י ובמקרא גדולה: ונציה ש"ז (בן-שני; אבל ד: בן-שני).
^{יא} וכתו' עליו: מ"ק-ד על אתר.

^{יב}במ"ד. והמקף טעות הוא. ומה שכתוב עליו אין זה מקומו, רק על ^{יג}בן-ששי שבפרשה, כמו שכתו ^{יד}שם במסורת. ועיין ^{טו}מ"ש בשמואל א' כ"ב. [בן שני].

מנחת שי על שמואל א כב כ

וימלט בן אחד - ד' בצירי ומקף וסימנחון ותלד... בן ששי ליעקב. ודין. והוליד בן-פריץ. ולמפיכשת בן-קטן. וסימן יעקב זעיר אשתזיב מאחזה ועיין מ"ש בפרשת ויצא סימן ל':

כדי להבין את המסורה עלינו לדעת שכדי להקל על הזכרון וגם למנוע בלבול מנסה המסורה לחבר משפט המכיל את כל הרשימה ברמז.

אם נתרגם את המסורה פירושה: יעקב הקטן ניצל מאחיו.

יעקב - זבולון

הקטן - ולמפיכשת בן-קטן

נצל - וימלט בן אחד (אביתר)

מאחיו - והוליד בן-פריץ שפך דם ועשה **אח** מאחד מאלה:

כאן המסורה הגדולה מנתה את החריגים, לפעמים המסורה מסתפקת ברמז בלבד, ועל הקורא לפתור את החידה.

ל ח אלהים נפתלתי: לשש, מ"ש, פס. אלהים: ד

בונציה אין פסק, אבל הפסק

מופיע ברשימת הפסקים. מנחת שי: **אלקים** | בפסק. [אלהים |].

ל טז יבא יעקב^י מן-השדה: לשש, פס. יעקב: ד

הערה 31 **בש** החיבה מוטעמת במרכא.

החריגה כאן היא הפסק המופיע רק בונציה.

מן-השדה: לשד, ב"א. קן: ש, ב"נ, מ"ש

מנחת שי: **מן-השדה**: במאריך ומקף. [מן-השדה].

המנחת שי כאן בניגוד לבן אשר, ובעד בן-נפתלי.

ל יח **יששכר: שד, מ"ש. יששכר: לש** האם השי"ן הנקראת דגושה? לפי לניגוד וש -

לא. מנחת שי: **יששכר**: כל אוריית' תרין שיינין כתי', חד קרי בקמץ ודגש, וחד לא קרי,

^{כב}הרמ"ה ז"ל. וכ"כ ^{כג}אבן עזרא בריש סדר ואלה שמות, ^{כד}ורד"ק ^{כה}בד"ה א' ט"ו,

^{כו}ובשרשים בשרש חצר, ^{כז}ובמכלול דף צ"ח, זה לשוננו, ופעמים יחזו שתי אותיות הדומות

סמוכות, ויקראו הראשונה ולא השניה כלל, כמו ^{כח}מחצערין בחצרות (ד"ה א' ט"ו),

^{כט}ומחייאל ילד את מתושאל, ^ליראיה בן שלמיה (ירמיה ל"ז), וכן ^{לא}יששכר לקריאת בן אשר,

^{יב}במ"ד: עכ"ל המסורה.

^{יג}**בן-ששי**: בר' ל יט.

^{יד}שם במסורת: מ"ג - ד בר' ל יט.

^{טו}מ"ש: מ"ש שמואל א כב כ (**וימלט בן אחד**).

^{כב}הרמ"ה: יששכר, עא ע"ב.

^{כג}אבן עזרא: הפירוש הארוך לשמ' א ג.

^{כד}ורד"ק: פירוש לד"ה א טו כד.

^{כה}בד"ה א' ט"ו: כך בכ"ל. בכ"י א הועתק בטעות ט' במקום ט"ו.

^{כו}ובשרשים: חצר, 115 ע"א.

^{כז}ובמכלול: עב ע"א.

^{כח}מחצערין בחצרות: ד"ה א טו כד.

^{כט}ומחייאל ילד: בר' ד יח.

^ליראיה בן שלמיה: יר' לו יג.

^{לא}יששכר לקריאת בן אשר: השווה: ליפשיץ, ספר החילופים, עמ' ג.

ע"כ. וכתב עליו ^לר' אלייא המדקדק שאין להביא ראיה מן מחיאל וזמן יראייה שכן דרך אותיות יהו"א לפעמי' לנח, ^לולא נמצאו רק בשלמים מחצעים ויששכר. [יששכר]. המלה מחצעים היא הפעולה של החצוצרה. ברוב המקומות בבנין הפעיל הקרי הוא מְחַצְרִים, ובמקום אחד מְחַצְרִים בנין פיעל. אם אין גורסים כאן דגש הרי הוא כמלה יש'י שגם היא ללא דגש, והחירק נחשב חירק מלא ותנועה גדולה.

ל יט וְתָהָר עוֹלָה לָאָה: לִשְׁשׁ. וְתָהָר עוֹלָה לָאָה: ד

לפי הנוסח המקובל אין אתנח בפסוק זה: וְתָהָר עוֹלָה לָאָה וְתָלַד בֶּן־שְׁשִׁי לְיַעֲקֹב: לפי ונציה ההטעמה יותר 'טבעית'.

ל כ וְכָד: לִשְׁשׁ. וְכָד: ד, מ"ש? צירי בזי"ן או סגול?
מנחת שי: **וְכָד טוב**: ברוב הספרי' הזי"ן בסגול. וכ"כ ^לרד"ק בשרשי' **וְכָד** טוב בשש נקודות ויש ספרי' בחמש נקודות. [וְכָד]. גם המלים 'יש ספרים ...' הם לשון הרד"ק. כתבי היד לניגורד וישון נחשבים יותר מדויקים מהנוסחאות שהיו לפני הרד"ק.

ל כז **ויברכני: שד, מ"ש. ויברכני: ל** שוב המקורות מתחלפים בתפקידם אם לנקד את הרי"ש של ברך בפיעל בשוא או בחטף-פתח.
מנחת שי: **וְיִבְרַכְנִי**:¹¹² הרי"ש בשוא. [וְיִבְרַכְנִי].

ל לז **וערמון: ששד, וערמון: ל** ניקוד הסגול בלניגורד חריג, יתכן שזה משרידי הניקוד הבבלי שאינו מבחין בין פתח לסגול. מלה זו נמצאת גם ביחזקאל לא ח וערמנים.

ל לח **ברֶהֱטִים: שד. ברֶהֱטִים: ל** לפי לניגורד יש ברי"ש חטף קמץ. לאחרונה נתעורר שוב הוויכוח על שווא אחרי תנועה גדולה בלתי מוטעמת אם הוא נע או נח. לניגורד מנקד כאן חטף קמץ, מה שמראה בבירור על שווא נע.
יש לציין שהחטף כאן הוא **חטף קמץ רחב** ולכן הקורא מלה זו 'ברֶהֱטִים', כלומר במבטא המצוי המשווה קמץ רחב לפתח ויקרא ב"ת וה"א בהברת פתח A ואת הרי"ש בהברת חולם O הוא ממש מהמתמיהים.

בעניין זה נשלח אלי קטע מספר של פרופ' בר-אשר נשיא האקדמיה ללשון

א. יש סידורים שהכניסו שינויים בסימני הניקוד הטברניים כדי להקל על הסתכלים. אחד מהשינויים האלה הוא ציון הקמץ הקטן הנהגה [o] בצורה שינה מהקטן הגדול. כך עשה כידוע ר"ש טל בסידוריו ובמחזוריו. ויש מי שהלכו אחריו בפרט הזה.¹¹ ויש שאף הבחינו בין השוואים הנעים לשוואים הנחים בדרכי סימון נבדלות. כידוע היום לרבים, כך עשו מהדירי הסידור "איש מצליח", ותיקון הקוראים "איש מצליח", ויש שהלכו בעקבותיו. אפשר לומר בקיצור כי לימוד

¹¹ ר' אלייא המדקדק: השגת אליהו בחור במכלול, שם.
¹² ולא נמצאו רק בשלמים מחצעים ויששכר: אליהו בחור כתב שם 'ולא נמצאו בשלמים רק מחצעים ויששכר'.

¹³ רד"ק: שרשים, זב"ד, 84 ע"ב.

¹¹² נורצי ניקד את ב"ת 'ויברכני' בפתח.

דקדוק המקרא או ליתר דיוק "הדקדוק שלימדו בבתי הספר" הולך ועוקר מסורות לשון קדמוניות, כגון המסורת הקדומה שבה נהגה שווא אחרי תנועה גדולה בשווא נח במגרב וברבות מקהילות המזרח בדורות שעברו; למשל התיבה תולדות שנהגה בנחות השווא – מתקנים ומתקלים את המתפללים ואת הקוראים בתורה כיום לקראה תולדות, ⁶⁰ והתיבה ושמרו בפסוק "ושמרו בני ישראל את השבת" (שנ' לא 16) עוד נשמעת בפי מי שהכירו את קריאתם של אנשי הדורות הקודמים בשווא נח כמ"ם, אבל היום היא נהגית בפי רבים ושמרו. ⁶¹ ויש תקלות חמורות מאלה בתחום הלשון בכמה סידורים. ⁶²

מזכיר לי במקצת מכתב של המשורר והמתרגם אלחריזי שהוא נקלע לבבל, ונתברר לו שהש"ץ המקומי נשתבש הרבה.

כנראה מסורת המגרב לא הקפידה על הדקדוק, הגר'באים בעקבות לחם הביכורים הקפידו. אבל אם אפשר דרא ומקיימים את ההלכה של דקדוק באותיותיה כפירוש הרמב"ם (הלכות ק"ש ב ט) להניח הנח ולהניד הנד, מה שכנראה עד לזמן הרמב"ם לא הקפידו (עי' גם השגת הראב"ד), למה לבוא ולערער? לא ושמרו בשווא נח אלא כעין ושמרו! תולדות בשווא נח כעין תולדות! ובקיצור – נשתקעו הדברים וכאילו לא נאמרו. שלא מפיהם אנו חיים. מכתב שקבלתי: אליהו היקר

האם אתה מאמין שיש פה שיטה? או שמא המסרנים קבעו ללא שיטה?

או אולי הקב"ה נתן לנו תורה לא מסודרת בלי שיטה?

תאמר מסורת, ואכן גם ברויאר אמר כן. ובכל זאת?

מי שדקדוק קשה לו מדי, ורוצה לפרוק ממנו עול זה, יעשה כן לעצמו, אבל אל יסית אחרים.

עלי לסיים כאן.

בע"ה נשוב לדון ביתר המקורות וגם של ההפטרה.

פֶּן לַחֲכָם וַיִּחַכֶּם-עוֹד

אנא שלחו את הערותיכם!

הכתובת למשלוח: eliyahule@gmail.com

הערות מתקבלות גם באנגלית.

הודעה מאתר "לדעת" כאן תוכלו להוריד גליונות פרשת השבוע מדי שבוע (גם גליוננו מופיע

שם): <http://www.ladaat.info/gilyonot.aspx>

מאמרנו מופיע **ונשמר** באוצר החכמה בפורום דקדוק ומסורה

<http://forum.otzar.org/forums/viewtopic.php?f=45&p=272195#p272195&t=10317>

אם אתה מתעניין

בהגטים הלשוניים של התורה

(לשון המקרא, המשנה, התלמוד וכו')

אתה מוזמן להרשם (בתנ"ם)

לקבלת דוא"ל בנושאים לשוניים

בכתובת: maanelashon@gmail.com

☺ בוא להחכים את עצמך ואת שאר המכתבים ☺